

ності й негласних слідчих (розшукових) дій за проектом нового КПК України / В. О. Черков, О. М. Чистолінов .68+<http://www.corp.lduvd.lg.ua/d120106.html>.

16. *Чуфаровский Ю.В.* Психология оперативно-розыскной деятельности правоохранительных органов: учебное пособие / Ю.В. Чуфаровский. – М.: Право и Закон, 1996. – 186 с.

17. Головіна Л.В. Теоретико-правові та організаційно – тактичні засади оперативного огляду: Автореф. Дис. ... к. ю. н.: 21.07.04 / кафедра ОРД та СТ ОЮІ ХНУВС. - Львів, 2008. - 20с.

18. Методичні рекомендації, альбом схем, таблиць на допомогу практичним психологам органів і підрозділів внутрішніх справ щодо складання психологічного портрета злочинця // Упоряд. Ю. Майдигов, В. Сулицький, О. Комаров, О. Діденко. – К.: ЦПП ДРП МВС України, 2005. – 112с.

19. Кримінальний процесуальний кодекс України // ВВР України. – 2012. – №3-4. – Ст.21.

20. Закон України Про внесення змін до деяких законодавчих актів України у зв'язку з прийняттям Кримінального процесуального кодексу України {Із змінами, внесеними згідно із Законом № 5083-VI від 05.07.2012} (ч.12)/Верховна Рада України; Закон від 13.04.2012 № 4652-VI – режим доступа: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/4652-17/page>

21. Інструкція про організацію проведення негласних слідчих (розшукових) дій та використання їх результатів у кримінальному провадженні / Наказ Генеральної прокуратури України, Міністерства внутрішніх справ України, Служби безпеки України, Адміністрації Державної прикордонної служби України, Міністерства фінансів України, Міністерства юстиції України від «16» листопада 2012 року №№ 114/1042/516/936/16875/5 .

22. Негласні слідчі (розшукові) дії курс лекцій / За загальною редакцією професора Д.Й. Никифорчука. – Київ:НАВСУ, 2012. – 86с.

23. Справочное руководство по уголовному судопроизводству [Електронний ресурс]. – Режим доступа: http://polis.osce.org/library/f/3071/1897/OSCE-AUS-SPM-3071-RU-Справочное_руководство_по_уголовному_процессу.pdf.

Надійшла до редакції 25.12.2012

І.Р. Шинкаренко

кандидат юридичних наук, професор

О.В. Кириченко

кандидат юридичних наук, доцент

*(Дніпропетровський державний
університет внутрішніх справ)*

УДК 343.13 : 343.985

ОРГАНІЗАЦІЙНІ ЗАСАДИ СПЕЦІАЛЬНОГО СЛІДЧОГО ЕКСПЕРИМЕНТУ

Статтю присвячено загальним теоретико-прикладним засадам використання спеціального слідчого експерименту під час кримінального провадження. Визначено ознаки правового та організаційного характеру, надана класифікація спеціального слідчого експерименту на види, завдання та особливості організації його проведення за етапами.

Ключові слова: негласні слідчі (розшукові) дії, оперативний експеримент, спеціальний слідчий експеримент, кримінальний процесуальний кодекс, організаційний алгоритм, кримінальне провадження.

Статья посвящена общим теоретико-прикладным основам использования специального следственного эксперимента во время уголовного производства. Определены признаки правового и организационного характера, разработана классификация специального следственного эксперимента на виды, уточнены задачи и особенности организации его проведения по этапам.

Ключевые слова: *негласные следственные (розыскные) действия, оперативный эксперимент, специальный следственный эксперимент, уголовный кодекс, организационный алгоритм, уголовное производство.*

The article is devoted to the general theoretical and applied principles of the use of the special investigation experiment during criminal realization. It is certain sign of juridical and organizational character, given classification of the special investigation experiment on kinds, task and features of organization of his realization on the stages.

Keywords: *secret investigatory actions, operative experiment, special investigation experiment, criminal code of practice, organizational algorithm, criminal realization.*

Постановка проблеми. 13 квітня 2012 року було прийнято новий Кримінальний процесуальний кодекс України (далі – КПК), який набрав чинності 19 листопада 2012 р. [1]. Новелою цього Кодексу є те, що вперше на законодавчому рівні закріплено негласні слідчі (розшукові) дії. Поняття, перелік та зміст зазначених дій визначено статтями 246–275 нового КПК. До них згідно із зазначеними статтями належать: аудіо-, відеоконтроль особи; арешт, огляд і виїмка кореспонденції; зняття інформації з транспортних телекомунікаційних мереж; зняття інформації з електронних інформаційних систем; обстеження публічно недоступних місць, житла чи іншого володіння особи; установлення місцезнаходження радіоелектронного засобу; спостереження за особою, річчю або місцем; аудіо-, відеоконтроль місця; контрольована поставка; контрольована та оперативна закупка; спеціальний слідчий експеримент; імітування обстановки злочину, негласне отримання зразків, необхідних для порівняльного дослідження та використання конфіденційного співробітництва.

Відповідно до ст. 271 КПК контроль за вчиненням злочину проводиться в таких формах: 1) контрольована поставка; 2) контрольована та оперативна закупка; 3) спеціальний слідчий експеримент; 4) імітування обстановки злочину.

У КПК зазначено, що контроль за вчиненням злочину є допустимим за умов, що встановленими або невстановленими особами вчиняється тяжкий або особливо тяжкий злочин; цей злочин є незакінченим; розслідування підготовлюваного або вчинюваного злочину шляхом провадження інших гласних та негласних дій неможливі; є можливість припинення злочинної діяльності на ранніх стадіях її вчинення [2, с. 683].

Водночас фактично відсутні наукові розробки щодо теоретичного змісту, організації та тактики проведення спеціального слідчого експерименту. На сьогодні існує декілька праць, що розглядають зміст оперативного експерименту.

Аналіз публікацій, в яких започатковано розв’язання даної про-

блеми. Уперше оперативний експеримент як метод ОРД був запропонований та визначений М.П. Карпушиним [3, с. 37-41]. В інформаційному повідомленні № 1 лабораторії проблем оперативно-розшукової роботи ВШ МВС СРСР за 1970 р. було наголошено, що сутність оперативного експерименту полягає в перевірці передбачених намірів, цілей та можливих дій осіб, які становлять оперативний інтерес [4, с. 15].

На сьогодні в науковців відсутня єдина думка щодо змісту оперативного експерименту. Існує декілька поглядів на зазначене питання.

По-перше, оперативний експеримент розглядають як оперативно-розшуковий захід, пов'язаний зі створенням і негласним контролем штучних умов і об'єктів, близьких до природних ситуацій вчинення певних видів злочинів, що сприяють проявленню злочинних замислів і дій, з метою своєчасного виявлення і затримання винних, розкриття скоєних тяжких злочинів. По-друге, як активне спостереження за поведінкою особи, що вивчається, у керованих або контрольованих умовах чи у здійсненні інших дій, безпосередньо не пов'язаних з поведінкою особи (осіб), для отримання оперативно значущої інформації, за допомогою якої перевіряють та уточнюють дані про можливу підготовку або вчинення тяжкого (особливо тяжкого) злочину [5, с. 400]. По-третє, як спеціальну оперативно-розшукову операцію, що здійснюється оперативними підрозділами ОВС з метою здійснення таких дій, у результаті яких вдається перевірити точність наявної інформації та отримати нову стосовно осіб, предметів, речей, документів та їх місць знаходження, що може бути використано у кримінальному процесі [6, с. 78].

Автори одного з проектів Закону України "Про оперативно-розшукову діяльність", розробленого Міністерством юстиції України, розглядають оперативний експеримент як контрольоване відтворення реальної обстановки дій або подій з метою встановлення характеру поведінки в запропонованих умовах особи, стосовно якої отримано інформацію про її причетність до протиправної діяльності, для виявлення ознак злочину, засобів його вчинення, інших фактичних даних щодо її протиправної діяльності. Такої ж думки дотримуються й В.М. Рудик та І.О. Шинкаренко [7].

Враховуючи думки правознавців країн Європи (ОБСЄ), у 2007 р. відділом стратегічних питань поліцейської діяльності Управління Генерального Секретаря Організації з Безпеки та Співробітництва у Європі (ОБСЄ) підготовлено Довідкове керівництво з кримінального судочинства з переліком та вимогами до спеціальних слідчих методів та прийомів (ССМП) [8].

Відповідно до керівництва держава зобов'язана забезпечити проведення ССМП належними фінансовими, матеріальними та кадровими ресурсами та здійснення реформування кримінально-процесуального та оперативно-розшукового законодавства.

Під час обговорення проекту новітнього КПК та змін до законодавчих актів України зазначені проблеми активно розробляли В.В. Варава,

М.П. Водько, В.О. Глушков, О.І. Козаченко, В.П. Меживой, О.В. Меживой, А.В. Мовчан, Д.Й. Никифорчук, С.І. Ніколаюк, В.В. Поливода, Є.Д. Скулиш, О.Ю. Татаров, В.О. Черков та ін. [9-16].

Слід констатувати, що існує низка теоретичних, правових, організаційних та тактичних прогалин щодо використання спеціального слідчого експерименту під час кримінального провадження та особливості його проведення для документування різних видів злочинів.

Метою цієї статті є визначення сутності спеціального слідчого експерименту та особливості організації його проведення.

Виклад основного матеріалу. Відповідно до Інструкції «Про організацію проведення негласних слідчих (розшукових) дій та використання їх результатів у кримінальному провадженні», спеціальний слідчий експеримент є однією із форм контролю за вчиненням злочину, який може здійснюватися у випадках наявності достатніх підстав вважати, що готується вчинення або вчиняється тяжкий чи особливо тяжкий злочин, та полягає у створенні слідчим та оперативним підрозділом відповідних умов в обстановці, максимально наближеній до реальної, з метою перевірки дійсних намірів певної особи, у діях якої вбачаються ознаки тяжкого чи особливо тяжкого злочину, спостереженням за певних процесуальних умов [17].

Слід погодитися, що до основних ознак спеціального слідчого експерименту належать такі: 1) його застосування потребує певних процесуальних умов; 2) він відтворює явище не повністю, а лише деякі умови, за яких відбувалися події або мали місце факти, що цікавлять слідчого та оперативного працівника [18].

Враховуючи аналіз законодавства та деяку аналогію з оперативним експериментом, використання спеціального слідчого експерименту може сприяти: перевірці слідчих версій; перевірці й уточненню даних про причетність конкретної особи до тієї чи іншої негативної події; здійснення затримання особи під час вчинення тяжкого злочину.

Таким чином, основними складовими елементами спеціального слідчого експерименту є: 1) створення і контроль штучних умов, близьких до природних ситуацій; 2) сприяння прояву злочинних намірів; 3) активне спостереження за особою, що вивчається, з метою перевірки її намірів та дій; 4) отримання інформації, яка дозволяє перевірити та уточнити дані про можливу підготовку та вчинення злочину.

У той же час аналіз публікацій та новел КПК дозволяє визначити, що спеціальний слідчий експеримент не проводиться, якщо внаслідок таких дій неможливо повністю запобігти: посягання на життя або заподіяння особі (особам) тяжких тілесних ушкоджень; поширенню речовин, небезпечних для життя багатьох людей; втечі осіб, які вчинили тяжкі чи особливо тяжкі злочини; екологічній або техногенній катастрофі.

Виходячи із загальних основ організації проведення оперативно-розшукових заходів та слідчих дій, основних принципів кримінального процесу [1], під час підготовки та проведення спеціального слідчого ек-

сперименту забороняється провокувати (підбурювати) особу на вчинення цього злочину з метою її подальшого викриття, допомагаючи особі вчинити злочин, який вона би не вчинила, якби слідчий цьому не сприяв, або з цією самою метою впливати на її поведінку насильством, погрозами, шантажем. Здобуті в такий спосіб речі і документи не можуть бути використані у кримінальному провадженні.

Враховуючи вимоги законодавства та думки науковців [7], зазначимо, що спеціальний слідчий експеримент може бути проведений з метою: 1) виявлення та затримання особи, яка вчинює серійні злочини. У цьому випадку дії слідчого та працівника оперативного підрозділу спрямовуються на виявлення невстановлених осіб, що причетні до вчинення злочинів, шляхом підготовки та взяття під контроль об'єктів, аналогічних тим, на які здійснюються посягання (особи, які виступають потенційними жертвами злочинів; приміщення, де можуть зберігатися коштовності; автомобіль-пастка тощо); 2) документування злочинних дій особи або групи осіб, які підозрюються у вчиненні тяжких і особливо тяжких злочинів, та їх затримання на місці вчинення злочину.

Відповідно до КПК рішення про проведення спеціального слідчого експерименту приймає виключно прокурор за поданням слідчого. При цьому спеціальний слідчий експеримент може здійснюватися за його дорученням слідчим або працівником оперативного підрозділу, який: 1) виступає як покупець стосовно осіб, які здійснюють незаконний збут наркотичних речовин, зброї, боєприпасів та інших предметів, заборонених до обігу; 2) виступає як виконавець злочину на замовлення або посередник (наприклад, вбивства на замовлення); 3) виступає як особа, що дає хабара, або посередник вчинення цього злочину; 4) в інший спосіб викриває злочинну діяльність особи, яка вчиняє тяжкі та особливо тяжкі злочини.

Ми погоджуємося з думкою науковців, що важливим для вибору моделі організації оперативно-розшукового заходу або негласної слідчої (розшукової) дії є розподіл їх на види [19]. Враховуючи місце експерименту в системі негласних слідчих (розшукових) дій та залежно від характеру інформації, що отримується під час спеціального слідчого експерименту, вважаємо доцільним класифікувати його за такими видами:

- спеціальний слідчий експеримент для виявлення наявності конкретної події у визначених умовах;
- спеціальний слідчий експеримент для сприйняття конкретної події у визначених умовах;
- спеціальний слідчий експеримент для встановлення вчинення особою конкретної дії у визначених умовах;
- спеціальний слідчий експеримент для встановлення механізму вчинення злочину.

Прийнята Інструкції «Про організацію проведення негласних слідчих (розшукових) дій та використання їх результатів у кримінальному провадженні» не визначила особливості організації кожної негласної

слідчої дії. Тому вважаємо за доцільне визначити загальні організаційні основи спеціального слідчого експерименту в такому організаційному алгоритмі.

Враховуючи досвід використання оперативного експерименту, його закріплення у законодавстві країн СНД та здійснивши аналіз наукових публікацій та практики його застосування у протидії злочинності, можемо умовно виділити чотири основних організаційних етапи його проведення:

1) одержання достовірної інформації щодо причетності особи до замаскованої злочинної діяльності (що підпадає під тяжкі чи особливо тяжкі злочини);

2) вирішення організаційних питань, пов'язаних із прийняттям і реалізацією рішення про проведення оперативно-розшукового заходу;

3) здійснення заходів для документування дій підозрюваного, що передбачають вжиття повного комплексу заходів, пов'язаних з виявленням і фіксацією слідів злочинної діяльності, оформленням відповідної документації процесуального значення;

4) оперативно-розшукові дії із затримання підозрюваного в момент вчинення злочину, використання результатів оперативно-розшукового заходу з метою рішення інших оперативно-тактичних задач [20; 21].

Враховуючи спорідненість оперативного та спеціального слідчого експерименту за завданнями, можемо виокремити такі етапи проведення останнього.

Перший етап – підготовчий, який потребує від слідчого:

1) здійснення аналізу виявлених оперативно значимих фактів, подій, що пов'язані з поведінкою та діями фігуранта, в яких є ознаки можливої причетності до злочинної діяльності, та їх співвідношення із певними етапами моделей діяльності фігуранта, що перевіряються за загальними версіями кримінального провадження. Результат аналізу дає можливість моделювання поведінки фігуранта, визначення його імовірних протиправних спрямувань, предметів посягань (потреб) або необхідних умов, що супроводжують його приховану діяльність і сприяють досягненню протиправної мети;

2) висунення версій спеціального слідчого експерименту щодо прояву власних прихованих характеристик фігуранта, ставлення до ймовірних предметів посягань та потреб. Прийняття рішення про можливість проведення експерименту, визначення мети та завдань, що будуть вирішуватись у процесі його реалізації.

Версії спеціального слідчого експерименту формуються згідно з: фактами попередньо отриманої інформації, сутність якої для слідчого є вірогідною; імовірної моделі протиправної діяльності фігуранта та уяви слідчого щодо окремого стану таких моделей; відомих та прогнозованих форм та методів злочинної діяльності; завдань, що вирішуються під час забезпечення кримінального провадження.

Для перевірки таких версій прийняття рішення на проведення спе-

ціального слідчого експерименту зумовлюється можливістю слідчого та працівника оперативного підрозділу змодельовати та реалізувати такі події, які спрямовані на сприяння прояву прихованих якостей фігуранта, його поведінки, окремих дій та намірів;

3) формування задуму щодо перевірки висунутих версій.

На цьому етапі конкретизується зміст інформаційних чинників впливу, які плануються ввести у поле зору фігуранта для виявлення його прихованих характеристик у контрольованих або керованих умовах спеціального слідчого експерименту. Це насамперед така інформація, яка для фігуранта є значущою, являє собою актуальний інтерес і може бути використана ним для досягнення протиправної мети або вплинути на процес її досягнення. Зокрема, ця інформація про певний стан захисту відомостей, які захищаються, про осіб, які володіють певним обсягом значущої інформації, або інші відомості, що містять загрозу викриття протиправної діяльності фігуранта. Для розкриття механізму протиправної діяльності фігуранта до такої інформації слід віднести фрагментарні дані про можливі шляхи вирішення певних проблем, що виникають у фігуранта у зв'язку зі здійсненням ним імовірної протиправної діяльності; будь-які інші асоціативні інформаційні фрагменти обставин, що супроводжують його ймовірну протиправну діяльність, тощо. За оперативним задумом експерименту зміст інформаційних чинників має стати предметом оцінки та прояву ставлення до нього (реагування) фігуранта;

4) складання плану проведення спеціального слідчого експерименту.

При цьому слід враховувати, що відповідно до Інструкції «Про організацію проведення негласних слідчих (розшукових) дій та використання їх результатів у кримінальному провадженні» безпосередньо слідчий проводить негласну слідчу (розшукову) дію лише в разі досконалого володіння технікою і тактикою проведення такої дії, забезпечення особистої безпеки та безпеки інших учасників слідчої дії, інших осіб, екологічної безпеки, умов нерозголошення фактів, методів, речей, місць та осіб, щодо яких проводиться ця слідча дія, фіксації та збереження результатів цієї слідчої дії. Слідчий може проводити негласні слідчі (розшукові) дії спільно з уповноваженими оперативними підрозділами, а також залучати інших осіб (п. 6 ст. 246 КПК) [17].

При складанні плану необхідно враховувати загальні європейські принципи, що всі дії повинні бути спрямовані на випередження дій злочинців із використанням всього комплексу гласних та негласних методів та заходів [8, с. 22]. У плані повинно бути відображено: обґрунтування необхідності проведення спеціального слідчого експерименту (підстави для проведення, конкретний злочин, на виявлення якого спрямований експеримент); мета та завдання, які будуть вирішені під час проведення спеціального слідчого експерименту; місце, час проведення експерименту, склад учасників проведення цієї слідчої дії, а також місце, час та зміст їх інструктажу, розрахунок необхідних сил та засобів; заходи із відтворення, реконструкції обстановки й події у якості контрольованих та

керованих умов впливу, послідовність їх введення, а також легендування змісту експериментальних дій; питання взаємодії та координації дій слідчих, оперативних та інших підрозділів правоохоронних органів; засоби оперативно-технічного документування і фіксації ходу та результатів експерименту; за умов необхідності – заходи щодо локалізації можливих негативних наслідків; оцінка та аналіз проведення спеціального слідчого експерименту, шляхи реалізації отриманих матеріалів;

5) здійснення підбору джерел впливу для введення інформаційних чинників впливу в оточення або в поле зору фігуранта. Джерелом впливу можуть бути працівники оперативних підрозділів та позаштатні негласні працівники, вербальна поведінка та діяльність конкретних осіб, штучно відтворені події через можливості різних установ, організацій (вказівки, розпорядження, контрольні перевірки, засоби масової інформації тощо). Якщо через джерело впливу планується довести інформацію, яка фігуранту реально не відома, готується легенда отримання цих відомостей;

б) визначення способу введення джерелом впливу інформаційних чинників впливу в оточення або в поле зору фігуранта та відтворення контрольованих або керованих умов експерименту;

7) визначення порядку контролю за реагуванням фігуранта, який би забезпечив контроль перебігу подій та документування злочинних дій, передбачення можливих очевидців;

8) здійснення інструктажу осіб, що беруть участь у проведенні експерименту, їх розстановки за місцем проведення експерименту;

9) моделювання механізму проведення експерименту та ймовірного реагування фігуранта відповідно до висунутих версій експерименту. Прогноз можливих негативних наслідків та здійснення відкритих або легендованих заходів з їх нейтралізації, недопущення нанесення шкоди тощо;

10) забезпечення конспірації проведення спеціального слідчого експерименту.

На етапі підготовки і проведення негласної слідчої (розшукової) дії великого значення набуває питання забезпечення таємності цих дій. Тому слід пам'ятати, що будь-який передчасний розголос цих зведень ставить під загрозу результат проведеної дії. Особливо це важливо для виявлення злочинів з ознаками діяльності організованих злочинних угруповань.

Як вбачається, на етапі планування спеціального слідчого експерименту організатори стикаються з труднощами при виборі оптимального варіанту форм впливу на суб'єкта злочину, що, по суті, є ключовим моментом у підготовлюваному заході.

Науковці виділяють дві основні форми реалізації спеціального слідчого експерименту:

1) створення для особи, стосовно якої є інформація про її причетність до злочинної діяльності, негласно контрольованих умов з метою

забезпечення можливості виявити намір підозрюваного у певній штучно створеній ситуації;

2) створення негласно контрольованих об'єктів для злочинних посягань.

У кожному конкретному випадку форма реалізації негласної слідчої (розшукової) дії обирається з урахуванням тактичної мети, що може бути досягнута за допомогою проведення експерименту. При цьому форми впливу певним чином залежать від конкретної оперативної ситуації і творчого підходу до організації негласної слідчої (розшукової) дії.

Другий етап – практична реалізація спеціального слідчого експерименту, який містить:

1) прогнозування ситуації, що склалася в оточенні фігуранта, та визначення сприятливого моменту розвитку подій, що відповідав би меті проведення експерименту та природності введення інформаційних чинників впливу в поле зору фігуранта;

2) введення в дію ініціатором спеціального слідчого експерименту через підготовлені джерела впливу інформаційних чинників впливу на обстановку, в якій діє фігурант;

3) оперативний контроль за реагуванням фігуранта, отримання інформації про характер його дій;

4) документування з використанням технічних засобів поведінки та дій фігуранта.

При реалізації другого етапу слід враховувати, що забезпечення принципів об'єктивності та безперервності неможливе без здійснення негласних слідчих (розшукових) дій, що забезпечують контроль спілкування. Зазначені дії здійснюються за дорученням слідчого оперативно-технічними підрозділами МВС та СБУ. Порядок здійснення цих заходів визначений Інструкцією [17] та відомчими нормативними актами [23; 24]. Підкреслимо, що під час проведення спеціального слідчого експерименту взагалі та здійснення оперативно-технічних заходів у межах означеної дії зокрема вирішуються не тільки завдання щодо документування злочину, але й ужиття заходів із припинення злочинної діяльності осіб, за якими ведеться контроль, та забезпечення безпеки учасників експерименту.

Для ефективного проведення цих дій доцільним є також залучення підрозділів оперативної служби. З метою забезпечення безпеки учасників цих заходів можуть бути залучені працівники спеціальних підрозділів силового захисту.

Фіксація результатів оперативного експерименту в умовах здійснення протиправних дій відбувається одночасно з відображенням слідів вчиненого злочину в пам'яті осіб, що спостерігають за поведінкою фігуранта. Ми поділяємо точку зору інших науковців, що іноді до участі в експерименті доцільно залучити й незацікавлених громадян, здатних згодом засвідчити умови й підсумки його проведення.

Таким чином, основною умовою ефективного здійснення спеціаль-

ного слідчого експерименту є комплексність застосування сил та засобів.

Третій етап – етап оцінки та аналізу зафіксованих результатів спеціального слідчого експерименту. Зазначений етап полягає у співвіднесенні прогнозованого за версіями та реального прояву прихованих якостей фігуранта у контрольованих та керованих умовах експерименту, здійснення їх аналізу відповідно до моделі діяльності, яка перевіряється за загальними версіями.

За результатами проведення спеціального слідчого експерименту складається протокол, до якого додаються речі й документи, отримані під час проведення цього експерименту.

Висновки. Таким чином, спеціальний слідчий експеримент – це контрольоване відтворення реальної обстановки дій або подій з метою встановлення характеру поведінки в запропонованих умовах особи, стосовно якої отримано інформацію про її причетність до вчинення тяжких та особливо тяжких злочинів, для виявлення ознак злочину, засобів його вчинення, інших фактичних даних щодо її протиправної діяльності.

Вірогідність результатів спеціального слідчого експерименту досягається за допомогою професійних дій, проведених у максимально наближеній до реальної обстановки. Під час негласної слідчої (розшукової) дії учасникам експерименту неприпустимо прибгати до будь-яких підбурень, здатних примусити осіб, що перевіряються, вчинити злочин, а також сприяти здійсненню протиправних дій.

Застосування спеціального слідчого експерименту – досить складна негласна слідча (розшукова) дія, що вимагає ретельної організаційної підготовки та розробки науково обґрунтованих тактичних рекомендацій.

Бібліографічні посилання

1. Кримінальний процесуальний кодекс України від 13.04.2012 р. №4651-VI // Голос України. – 2012. – № 90-91.
2. Кримінальний процесуальний кодекс України. Науково-практичний коментар : у 2 т. / за заг. ред. В.Я. Тація, В.П. Пшонки, А.В. Портнова. – Х., 2012. – Т. 1 .
3. Карпушин М.П. Некоторые вопросы использования институтов общей части советского уголовного права в оперативно-следственной практике / М.П. Карпушин. – М., 1965.
4. Проблемы личного сыска и дальнейших исследований сущности и системы оперативно-розыскных средств и методов : информационное сообщение лаборатории проблем оперативно-розыскной работы № 1. – М., 1970.
5. Оперативно-розыскная деятельность : учеб. / под ред. К.К. Горяинова, В.С. Овчинского, А.Ю. Шумилова. – М., 2001.
6. Сервецький І.В. Поняття спеціальної оперативно-розшукової операції / І.В. Сервецький, В.В. Гелетей // Науковий вісник НАВСУ. – 2005. – № 1. – С. 73-81.
7. Рудік В.М. Використання оперативного експерименту для вирішення завдань оперативно-розшукового забезпечення кримінального судочинства : метод. рекомендації / В.М. Рудік, І.О. Шинкаренко. – Дніпропетровськ, 2006.
8. Справочное руководство по уголовному судопроизводству [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://polis.osce.org/library /f/3071/1897/OSCE- AUS-SPM-3071-RU-Справочное руководство по уголовному процессу.pdf>.
9. Варава В.В. Концепт інституту негласних слідчих дій у контексті нового кримінального процесуального законодавства України / В.В. Варава // Оперативно-

розшукова діяльність органів внутрішніх справ: проблеми теорії та практики : матер. Всеукр. наук.-практ. конф. – Дніпропетровськ, 2012.

10. Водько М.П. Гармонізація кримінально-процесуальних і оперативно-розшукових правових норм у проекті нового КПК України / М.П. Водько // Південноукраїнський правничий часопис. – 2012. – № 1. – С. 197-201.

11. Глушков В.О. Актуалізація проблеми вдосконалення законодавства України про оперативно-розшукову діяльність / В.О. Глушков // Вісник Вищої ради юстиції. – 2011. – № 2 (6). – С. 42-50.

12. Меживой О.В. Роль оперативного експерименту в тактичному арсеналі оперативних підрозділів ОВС України / О.В. Меживой // Південноукраїнський правничий часопис. – 2009. – № 4. – С. 239-242.

13. Мовчан А.В. Співвідношення термінів „оперативно-розшукові заходи” та „негласні слідчі (розшукові) дії” / А.В. Мовчан // Оперативно-розшукова діяльність органів внутрішніх справ: проблеми теорії та практики : матер. Всеукр. наук.-практ. конф. – Дніпропетровськ, 2012.

14. Скулиш Є. Негласні слідчі (розшукові) дії за кримінально-процесуальним законодавством України / Є. Скулиш // Вісник Національної академії прокуратури України. – 2012. – № 2. – С. 15-23.

15. Черков В.О. До питання про співвідношення оперативно-розшукової діяльності й негласних слідчих (розшукових) дій за проектом нового КПК України / В.О. Черков, О.М. Чистолінов [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.corp.lduvd.lg.ua/d120106.html>.

16. Негласні слідчі (розшукові) дії : курс лекцій / за заг. ред. Д.Й. Никифорчука. – К., 2012.

17. Інструкція про організацію проведення негласних слідчих (розшукових) дій та використання їх результатів у кримінальному провадженні : наказ Генеральної прокуратури України, Міністерства внутрішніх справ України, Служби безпеки України, Адміністрації Державної прикордонної служби України, Міністерства фінансів України, Міністерства юстиції України від 16 листопада 2012 року №№ 114/1042/516/936/16875/5.

18. Корчовий М.М. Контроль за вчиненням злочину : лекція з негласних слідчих дій / М.М. Корчовий ; за заг. ред. Д.Й. Никифорчука [Електронний ресурс] // Освітній портал МВС України. – К., 2012. – Режим доступу : <http://www.naiu.kiev.ua/osvitamvs/index.php/kurs-lektsij-z-z-neglasnikh-slidchikh-dij>.

19. Система методів ОРД : монографія / за заг. ред. О.Ф. Долженкова. – Одеса, 2007.

20. Кваша Ю.Ф. Оперативно-розыскные мероприятия, основанные на криминалистических методах добывания информации : лекция / Ю.Ф. Кваша. – М., 1997.

21. Бачила В. В. Некоторые организационные вопросы, касающиеся проведения органами внутренних дел оперативного эксперимента / В.В. Бачила, М.А. Моторин // Научный вестник Академии МВД Республики Беларусь. – 2001. – № 1. – С. 10-19.

22. Зозуля І.В. Стан і шляхи реформування системи МВС України : тези до сучасного моменту / І.В. Зозуля // Форум права. – 2012. – № 1. – С. 344-357 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.nbuv.gov.ua/e-journals/FP/2012-1/12zivdcm.pdf>.

23. Про затвердження Положення про порядок застосування електронних засобів контролю : наказ МВС України від 09.08.2012 № 696.

24. Про особливості отримання інформації, яка знаходиться в операторів і провайдерів телекомунікацій, та проведення негласних слідчих (розшукових) дій : доручення МВС України від 09.11.2012 №17498дск/Чн.

Надійшла до редакції 24.12.2012